

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОБЛІКУ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ ТА ЙОРДАНІЇ

Проведено аналіз методик відображення господарських операцій в Україні та Йорданії.

Визначено можливість використання в Йорданії єдиного плану рахунків

Постановка проблеми. Розвиток економіки в світі супроводжується перебудовою господарського механізму та управління, що обумовлює необхідність удосконалення системи бухгалтерського обліку.

Постає потреба запровадження в облік методик, форм, інструментів, способів відображення операцій, які б забезпечили одержання інформації відповідно викликів часу і потреб економіки. Досвід України може бути корисним для вдосконалення бухгалтерського обліку в Йорданії, а також в інших країнах.

Мета дослідження. Вивчення міжнародного досвіду ведення бухгалтерського обліку і проведення порівняння методик відображення господарських операцій в Україні та Йорданії для використання в практичній діяльності.

Аналіз останніх публікацій та дослідження. Вагомий внесок в дослідження системи бухгалтерського обліку в Україні зробили Бутинець Ф.Ф. [1], Кірейцев Г.Г. [2], Дем'яненко М.Я., Саблук П.Т. [3] та інші вчені. В сучасних умовах глобалізації економіки дані питання потребують подальшого дослідження.

Викладення основного матеріалу дослідження. В Україні бухгалтерський облік ведуть відповідно до Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [4], Положень (стандартів) бухгалтерського обліку [5] та інших законодавчих і нормативних документів. Використовують різні форми бухгалтерського обліку: меморіально-ордерна, журнал-головна, журнально-ордерна, автоматизована і спрощена. Кожна з них включає набір взаємопов'язаних таблиць (інструментів). Основою бухгалтерського обліку є документи. Господарські операції реєструють у первинних документах, потім фіксують в облікових регістрах, а з них інформацію переносять у журнали-ордери, відомості і головну книгу, що визначено формою обліку.

Засоби, джерела, господарські процеси і їх результати в Україні відображають на рахунках, передбачених планом рахунків бухгалтерського обліку, що включає перелік синтетичних рахунків і субрахунків, їх найменування і коди.

Система бухгалтерського обліку в Йорданії заснована на міжнародних стандартах. Там функціонує Асоціація бухгалтерів і аудиторів, яка контролює дотримання норм діючих законів у сфері бухгалтерського обліку та контролю, а також пропонує відповідні нові проекти законодавчих актів.

Невеликі підприємства здійснюють бухгалтерський облік на основі двох журналів: щоденний і головна бухгалтерська книга (Ledger). Щоденний журнал є основним. У ньому фіксують всі

поточні бухгалтерські проводки по мірі надходження підтверджуючих документів. Другий журнал використовують для запису господарських операцій згідно з бухгалтерськими рахунками (витрати, основні засоби, власний капітал, зобов'язання та ін.), які виділяють у англо-саксонській моделі.

На відміну від України, Йорданія не має офіційно розробленого і затвердженого плану рахунків. Назви і коди рахунків кожне підприємство розробляє самостійно. Відповідно до встановлених рекомендацій основні бухгалтерські рахунки підприємства поділяються на чотири групи: Активи, Пасиви, Витрати, Доходи. До групи "Активи" входять поточні активи, довгострокові активи (будівлі, земля, споруди, обладнання) та нематеріальні активи. Група "Пасиви" поділяється на короткострокові та довгострокові зобов'язання. Група "Витрати" включає всі витрати, група "Доходи" – сукупність усіх доходів підприємства. В бухгалтерському обліку дотримуються рівняння балансу: Активи = Пасиви (зобов'язання) + Власний капітал.

Проведений аналіз свідчить, що рахунки, які ведуть підприємства Йорданії, мають аналоги в плані рахунків України. Але там вони ведуться за бажанням господаря, а в нас існує їх систематизований офіційно затверджений перелік (план рахунків). Кожний рахунок у плані має код (шифр), тобто умовне цифрове позначення, і назву. Використання кодів рахунків замість їх назви на практиці значно прискорює і зменшує облікову роботу, і є необхідною умовою для застосування комп'ютерів. В Україні підприємства повинні використовувати тільки ті синтетичні рахунки, їх коди і назви, які є в плані рахунків. Підприємства можуть вводити нові субрахунки (рахунки другого, третього і наступних порядків) до існуючих рахунків (субрахунків) затвердженого плану рахунків. Коди і назви аналітичних рахунків (субрахунків) та їх кількість підприємство встановлює самостійно. Міністерство фінансів України може вводити нові синтетичні рахунки до плану рахунків.

Виходячи із потреб підприємства, на основі існуючого плану рахунків, бухгалтер розробляє робочий план рахунків для підприємства.

В Україні великий досвід використання плану рахунків. З 1955 р. в СРСР ввели єдиний план рахунків [6]. До того часу Україна не мала єдиного плану рахунків, підприємства також не мали єдиних кодів і назв рахунків, які вони розробляли самостійно. Досвід України свідчить, що для бухгалтерського обліку має бути план рахунків, затверджений у встановленому порядку. Тому, реформуючи систему бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів, в 1999 р. в Україні було прийнято новий план рахунків, яким користуються сьогодні [7]. Вважаємо, що досвід України є корисним для розвитку бухгалтерського обліку в інших країнах.

Рахунки, які ведуться в Йорданії, порівняємо з аналогічними рахунками України (табл. 1).

Таблиця 1 Порівняння рахунків, які ведуться в Йорданії та Україні

Йорданія, назва рахунка	Україна, код і назва рахунка
Основні засоби	10 "Основні засоби"
Амортизація	13 "Знос (амортизація) необоротних активів"
Капітальні інвестиції	15 "Капітальні інвестиції"
Матеріали	20 "Виробничі запаси"
Виробництво	23 "Виробництво"
Готова продукція	26 "Готова продукція"
Каса	30 "Каса"
Банк	31 "Рахунки в банках"
Дебітори	36 "Розрахунки з покупцями та замовниками"
Власний капітал	40 "Статутний капітал"
Нерозподілений прибуток	44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)"
Оголошений капітал	46 "Неоплачений капітал"
Кредитори	63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками"
Податок на доходи фізичних осіб	64 "Розрахунки за податками й платежами"
Участь у пенсійному фонді	65 "Розрахунки за страхуванням"
Заробітна плата	66 "Розрахунки за виплатами працівникам"
Продажі	70 "Доходи від реалізації"
Підсумковий рахунок доходів	79 "Фінансові результати"
Собівартість проданої продукції	90 "Собівартість реалізації"
Виробничі непрямі витрати	91 "Загальновиробничі витрати"
Адміністративні витрати	92 "Адміністративні витрати"

Як бачимо, значна частина рахунків в основному співпадає – суттєві відмінності є лише в обліку купівлі і продажу: в Йорданії розрахунки з покупцями та іншими дебіторами обліковують на рахунок "Дебітори", а в Україні облік ведуть окремо з покупцями (рахунок 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками") та іншими дебіторами (рахунок 37 "Розрахунки з різними дебіторами"); під час покупок в Йорданії для обліку розрахунків з постачальниками та іншими підприємствами використовують рахунок "Кредитори", а в Україні в аналогічних ситуаціях можна застосовувати два рахунки: 63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками" і 68 "Розрахунки за іншими операціями".

У порядку відображення основних господарських операцій на підприємствах Йорданії та України суттєвих відмінностей немає.

Таким чином, з метою упорядкування відображення господарських операцій Йорданії доцільно перейти на централізовано розроблений план рахунків, використавши діючий план рахунків в Україні.

Наведемо умовний приклад відображення господарських операцій на підприємстві ТОВ "Зоря" в Україні та Йорданії (табл. 2).

Таблиця 2. Відображення господарських операцій на рахунках бухгалтерського обліку в Україні та Йорданії

Номер операції	Зміст господарської операції	Україна		Йорданія	
		дебет рахунка	кредит рахунка	дебет рахунка	кредит рахунка
1	2	3	4	5	6
1	При створенні підприємства оголошено статутний капітал	46 "Неоплачений капітал"	40 "Статутний капітал"	Оголошений капітал	Власний капітал
2	Внесено до статутного капіталу основні засоби	10 "Основні засоби"	46 "Неоплачений капітал"	Основні засоби	Власний капітал
	гроші в касу	30 "Каса"	46 "Неоплачений капітал"	Каса	Власний капітал
3	З каси внесені гроші в банк на поточний рахунок	31 "Рахунки в банках"	30 "Каса"	Банк	Каса
4	Нараховано заробітну плату працівникам:				
	а) основного виробництва	23 "Виробництво"	66 "Розрахунки за виплатами працівникам"	Виробництво	Заробітна плата
	б) цехового персоналу	91 "Загальновиробничі витрати"	66 "Розрахунки за виплатами працівникам"	Виробничі непрямі витрати	Заробітна плата
	в) адміністрації підприємства	92 "Адміністративні витрати"	66 "Розрахунки за виплатами працівникам"	Адміністративні витрати	Заробітна плата
5	Нараховано внески у пенсійний фонд на заробітну плату працівників:				
	а) основного виробництва	23 "Виробництво"	65 "Розрахунки за страхуванням"	Виробництво	Участь у пенсійному фонді
	б) цехового персоналу	91 "Загальновиробничі витрати"	65 "Розрахунки за страхуванням"	Виробничі непрямі витрати	Участь у пенсійному фонді
	в) адміністрації підприємства	92 "Адміністративні витрати"	65 "Розрахунки за страхуванням"	Адміністративні витрати	Участь у пенсійному фонді
6	Утримано із заробітної плати внески у пенсійний фонд	66 "Розрахунки за виплатами працівникам"	65 "Розрахунки за страхуванням"	Заробітна плата	Участь у пенсійному фонді
7	Утримано із заробітної плати податок на доходи фізичних осіб	66 "Розрахунки за виплатами працівникам"	64 "Розрахунки за податками й платежами"	Заробітна плата	Податок на доходи фізичних осіб
8	З поточного рахунку сплачено в бюджет податок на доходи фізичних осіб	64 "Розрахунки за податками й платежами"	31 "Рахунки в банках"	Податок на доходи фізичних осіб	Банк
9	З поточного рахунку сплачено нарахування в пенсійний фонд	65 "Розрахунки за страхуванням"	31 "Рахунки в банках"	Участь у пенсійному фонді	Банк
10	Отримано з поточного рахунку в касу для виплати заробітної плати	30 "Каса"	31 "Рахунки в банках"	Каса	Банк
11	Видана з каси заробітна плата	66 "Розрахунки за виплатами працівникам"	30 "Каса"	Заробітна плата	Каса
12	Отримано від постачальника комп'ютер:				
	а) вартість придбаного комп'ютера	15 "Капітальні інвестиції"	63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками"	Капітальні інвестиції (комп'ютер)	Кредитори
	б) сума ПДВ	64 "Розрахунки за податками й платежами"	63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками"	Податок на додану вартість	Кредитори
13	Оприбутковано придбаний комп'ютер в склад основних засобів	10 "Основні засоби"	15 "Капітальні інвестиції"	Основні засоби	Капітальні інвестиції (комп'ютер)
14	Нараховано амортизацію основних засобів	23 "Виробництво"	13 "Знос (амортизація) необоротних активів"	Виробництво	Амортизація (комп'ютер)
15	Отримано від постачальника матеріали:				
	а) вартість матеріалів	20 "Виробничі запаси"	63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками"	Матеріали	Кредитори

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5	6
	б) сума ПДВ	64 "Розрахунки за податками й платежами"	63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками"	Податок на додану вартість	Кредитори
16	Віднесено загальновиробничі витрати на виробництво	23 "Виробництво"	91 "Загальновиробничі витрати"	Виробництво	Виробничі непрямі витрати
17	Списано матеріали на виробництво продукції	23 "Виробництво"	20 "Виробничі запаси"	Виробництво	Матеріали
18	Отримано з виробництва готову продукцію	26 "Готова продукція"	23 "Виробництво"	Готова продукція	Виробництво
19	Продана готова продукція. Списано її фактичну собівартість на реалізацію	90 "Собівартість реалізації"	26 "Готова продукція"	Собівартість проданої продукції	Готова продукція
20	Відображено дохід від реалізації готової продукції і заборгованість покупців за неї	36 "Розрахунки з покупцями та замовниками"	70 "Доходи від реалізації"	Дебітори	Продажі
21	Нараховано податок на додану вартість за реалізовану готову продукцію	70 "Доходи від реалізації"	64 "Розрахунки за податками й платежами"	Продажі	Податок на додану вартість
22	Надійшло на поточний рахунок від покупців за продану їм готову продукцію	31 "Рахунки в банках"	36 "Розрахунки з покупцями та замовниками"	Банк	Дебітори
23	З поточного рахунку сплачено постачальникам за отриманий комп'ютер	63 "Розрахунки з постачальниками та підрядниками"	31 "Рахунки в банках"	Кредитори	Банк
24	З поточного рахунку сплачено до бюджету податок на додану вартість	64 "Розрахунки за податками й платежами"	31 "Рахунки в банках"	Податок на додану вартість	Банк
25	Списано на фінансові результати собівартість реалізованої продукції	79 "Фінансові результати"	90 "Собівартість реалізації"	Підсумковий рахунок доходів	Собівартість проданої продукції
26	Списано на фінансові результати виручку від реалізації готової продукції	70 "Доходи від реалізації"	79 "Фінансові результати"	Продажі	Підсумковий рахунок доходів
27	Списано на фінансові результати адміністративні витрати	79 "Фінансові результати"	92 "Адміністративні витрати"	Підсумковий рахунок доходів	Адміністративні витрати
28	Нараховано податок на прибуток підприємства	79 "Фінансові результати"	64 "Розрахунки за податками й платежами"	Підсумковий рахунок доходів	Податок на прибуток підприємства
29	Відображено на бухгалтерських рахунках результат діяльності підприємства	79 "Фінансові результати"	44 "Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)"	Підсумковий рахунок доходів	Нерозподілений прибуток

Після перевірки та обробки первинних документів інформацію з них заносять у щоденний журнал і головну книгу. Складається пробний баланс і звіт про фінансові результати даного підприємства відповідно до

міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Таким чином, послідовність записів у бухгалтерському обліку Йорданії близька до побудови меморіально-ордерної форми обліку (рис. 1).

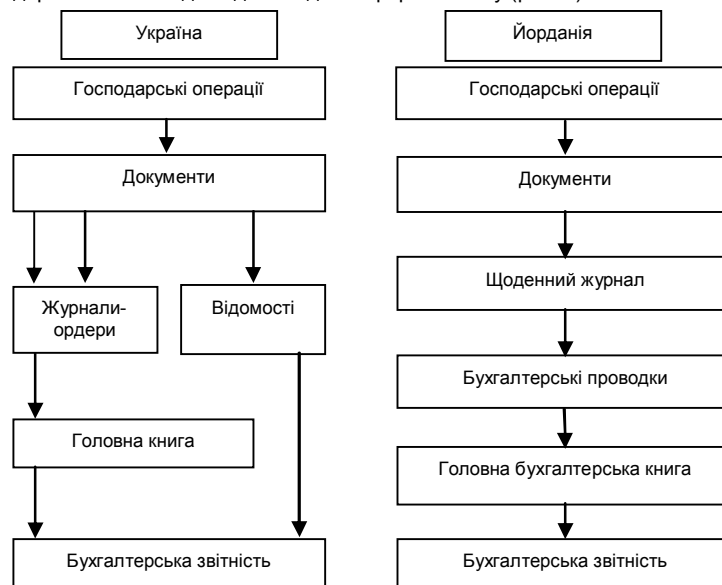

Рис. 1. Етапи бухгалтерського циклу в Україні та Йорданії

В Україні застосовують журнально-ордерну форму обліку, а в Йорданії ведуть щоденний журнал. Процедура записів в Йорданії простіша, ніж в Україні. Проте придатна вона тільки для дрібних підприємств. У великих підприємствах слід застосовувати більш складну форму обліку.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. На невеликих підприємствах в Йорданії ведуть у двох реєстрах: Щоденний журнал і Головна бухгалтерська книга. На підставі документів у Щоденному журналі фіксують господарські операції. Інформацію з нього переносять у головну бухгалтерську книгу, за даними якої складають бухгалтерську звітність. В Україні найбільш поширеною на сільськогосподарських підприємствах неавтоматизованою формою бухгалтерського обліку є журнально-ордерна.

2. На відміну від України система бухгалтерського обліку Йорданії не використовує план рахунків. Тому в Йорданії немає офіційно затверджених назв і кодів рахунків, які кожне підприємство встановлює самостійно.

3. Особливості ведення бухгалтерського обліку і порядок відображення типових господарських операцій на рахунках згідно з вимогами міжнародних стандартів підтверджують потребу розроблення і офіційного затвердження в Йорданії плану рахунків. Для цього доцільно використати досвід України, в якій діє єдиний план рахунків, що включає перелік синтетичних рахунків і субрахунків, їх найменування і коди.

Автоматизація бухгалтерського обліку передбачає широке використання кодів. В Йорданії коди рахунків відсутні. Їх потрібно розробити, використовуючи досвід України. Єдина система кодів необхідна для забезпечення дотримання зіставності бухгалтерської інформації. Вона має діяти у звуженому вигляді у безмашинному обліку, і широко застосовуватися під час автоматизації останнього.

Список використаної літератури:

1. *Бутинець Ф.Ф.* Бухгалтерський облік в умовах ринку: проблеми розвитку теорії / Ф.Ф. Бутинець // Вісник ЖІТІ. – Житомир. – 1999. – № 9. – С. 5-10. 2. *Кірейцев Г.Г.* Теоретико-методологічні засади бухгалтерського обліку і практичне їх використання / Г.Г. Кірейцев // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2000. – № 8. – С. 2-7.

3. *Дем'яненко М.Я., Саблук П.Т.* Облік у селянському (фермерському) господарстві [навч. посібник] / М.Я. Дем'яненко, П.Т. Саблук, О.Д. Радченко; за ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 403 с. 4. Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>. 5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1-34, затверджені наказом Міністерства фінансів України. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. 6. Типовий план рахунків бухгалтерського обліку основної діяльності державних промислових підприємств союзного і республіканського підпорядкування і інструкція по його застосуванню, затверджені Листом Мінфіну СРСР від 04 листопада 1954 р. № 1149. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org>. 7. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджено наказом Міністерства фінансів України 30 листопада 1999р. № 291. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

СУК Петро Леонідович – доктор економічних наук, доцент Національного університету біоресурсів і природокористування України

ОМРАН Ахмад Мохаммад Аль-Ібніні – кандидат економічних наук Національного університету біоресурсів і природокористування України

Наукові інтереси:

- бухгалтерський облік;
- аудит